

ПРОЦЕСИТЕ НА МАСОВАТА МИГРАЦИЯ, КАТО ФАКТОР В СИСТЕМАТА НА ЕВРОАТЛАНТИЧЕСКАТА СИГУРНОСТ. ТЕНДЕНЦИИ

д-р Емил Иванов Люцканов вицеадмирал (оз), почетен професор
Университет по библиотекознание и информационни технологии, София

THE PROCESSES OF MASS MIGRATION, AS A FACTOR IN THE SYSTEM OF EURO-ATLANTIC SECURITY. TRENDS

Dr. Emil Ivanov Lyutskanov, Vice Admiral (Ret. Navy), Professor H.C
University of Library Studies and Information Technology

Анотация: Евроатлантическата система за сигурност е от висш порядък с ядро формирано от националните държави със своите етно-религиозни, културно-исторически ценности, интереси и цивилизационно разбиране. Едновременно с това тя неотменно носи в себе си стратегическите вектори на създателите си в лицето на САЩ и западноевропейските държави. В този контекст, активизацията на миграционните процеси могат да се дефинират като фактор, предизвикващ необходимост от осмисляне и усъвършенстване на системата за сигурност.

Ключови думи: система, етно-религиозни, национални, стратегически, миграция.

Abstract: The Euro-Atlantic security system is a high level of system with a core formed by national states with their ethno-religious, cultural and historical values, interests and civilization understanding. At the same time, it always carries in itself the strategic vectors of its creators in the face of the United States and West European countries. In this context, the activation of migration processes can be defined as a factor triggering the need for rationalizing and improving the security system.

Keywords: system, ethno-religious, national, strategic, migration.

Изследвайки състоянието и предизвикателствата в съвременния глобализиран свят трудно можем да намерим единни и удовлетворяващи всички страни достижения и очаквания. Причините за това могат да бъдат формулирани различно, в зависимост от аспекта който разглеждаме. Доколкото глобализационните процеси са фокусирани и най-осезаеми чрез интернационализацията на националните икономики, в процеса на изследванията и в публичните анализи основно внимание се отделя на икономическите показатели. Определено бихме могли да приемем този факт защото той е израз на общото състояние на обществото в дадена държава или регион, но едновременно с това е необходимо да бъде разкрита структурата от функционирането на която икономиката или икономическите показатели са естествен резултат.

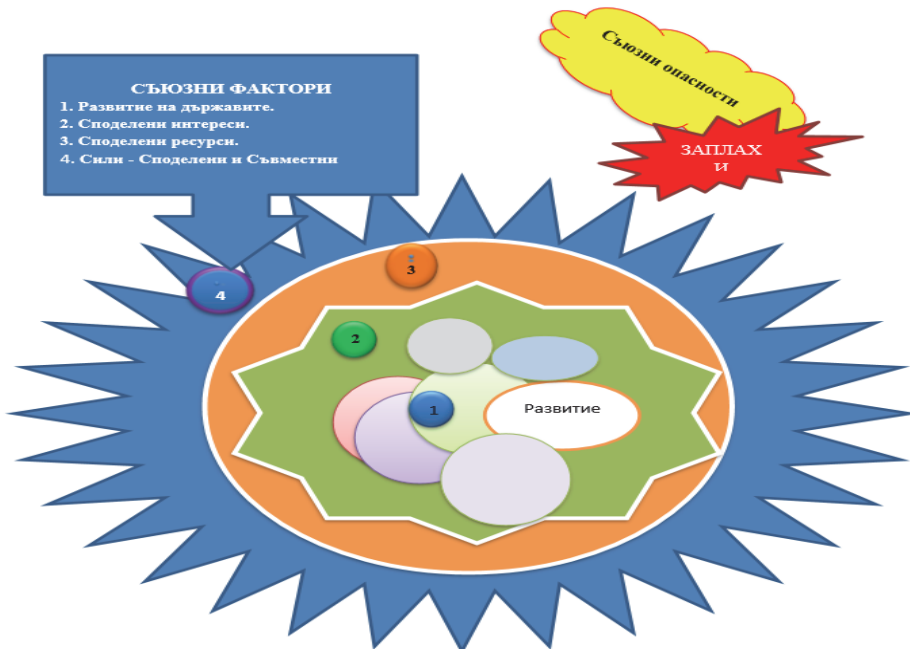
Темата за масовата миграция е имала и продължава да оказва своето влияние на състоянието и развитието на процесите не само в национален мащаб (отделни държави), но в регионален и глобален мащаб. Началото на XXI век се характеризира със социални и технологични изменения, които активно влияят върху хората и налагат ускорената им адаптация. В този контекст държавите от Европейския континент са

подложени на многофакторни влияния, които във висока степен дефинират необходимостта от търсене на механизми и инструменти за поддържане на приемлива за обществото динамика на социално-обществените и цивилизационни промени. Без да се навлиза в историческите дебати на взаимоотношенията на Европейските държави можем да определим края на втората световна война като изходен пункт за нашите разсъждения по отношение на масовата миграция.

Евроатлантическата система за сигурност е от висш порядък, чийто елементи могат да бъдат определени в няколко групи. Основната от тях е ядро на системата, формирано от националните държави със своите етно-религиозни, културно исторически ценности, интереси и цивилизационно разбиране (достигнато ниво). Втората група елементи са естествен резултат от първата като разбиране за изграждане на националната сигурност в контекста на нейната системност – подсистеми вътрешна сигурност с акцент на обществения ред и външна сигурност с акцент отбрана. Доколкото същността на понятието евроатлантическа сигурност се формира и налага в периода на студената война то на сегашния етап можем да кажем, че то естествено се развива в съответствие с промяната се стратегическата среда на еднополярния и формирация се двуполюсен мрежов свят. В своето развитие, евроатлантическата сигурност неотменно носи в себе си стратегическите вектори на политиката на своите създатели в лицето на САЩ и западноевропейските държави. От една страна за САЩ това е поддържане на трайно влияние чрез либерализиране на икономиките в процеса на глобализацията и интегриране на военното присъствие в националните отбранителни системи на европейските държави. Икономическата съставляваща се явява като естествено продължение на плана „Маршал“. По своята същност този план „институционализира и легитимира концепцията на САЩ на програмите за чуждестранна помощ като неотменна част от външната политика на САЩ“ [3]. Според Томас Клайн-Брокхов, директор на Европейски програми в статията му „Вместо война“ чрез този акт се полагат основите на „процесите на институционална интеграция в Европа... Той бе основан на разбирането, че политическите съюзи продължават само ако партньорите очакват сътрудничеството да носи дългосрочни икономически предимства“ [3]. Обобщението в статията е че „тайната на глобалното господство за властта и интересите на САЩ никога не са били отричани, но с по-малка видимост и в координация с другите е по-евтино да се задържи“, ясно потвърждава твърдението ни по-горе. От друга страна, икономическото възстановяване на Европа, особено след края на студената война създава тенденция за евроцентристско движение, проявяващо се в стремеж към самостоятелна икономическа и военна съставляваща за поддържане и развитие на сигурността. Като една от кулминациите в тези процеси бихме могли да посочим Договорът от Аахен за „германо-френско сътрудничество и интеграция“ [1], подписан от Канцлера Ангела Меркел и Президента Еммануел Макрон за задълбочаване на германо-френското приятелство. При това този договор се приема като „продължение на Елисейския договор от 1963 г. (Германо-Френски договор) определян като стълб на германо-френското приятелство“. В договора се определя признаването на „единен международен ред, основаващ се на правила и създаден на основата на мултилатерализма (система за международна търговия с балансираны искания и авоари на партньорите), в центъра на който са ООН“. В подкрепа на изразеното по-горе съждение, в областта на отбраната, в гл.2 на договора „Мир сигурност и развитие“ чл. 3 се посочва че „Двете държави задълбочават своето сътрудничество по въпросите на външната политика, на отбраната, на външната и вътрешна сигурност и на развитието и ще действат същевременно за засилване способността на Европа да действа самостоятелно“. При това ясно се дефинира провеждане на консултации за

определяне на общи позиции при всички важни решения засягащи „всички важни решения, които засягат техните общи интереси и винаги, когато е възможно, да действат заедно“. В развитие на определената самостоятелност, в чл.4 е отбелязано че „двете държави убедени в това, че техните интереси в сигурността са неделимо свързани, сближават значително своите политически цели и стратегии за сигурност и отбрана и така засилват също системите за колективна сигурност, към които принадлежат. В случай на въоръжено нападение над техни територии те ще си оказват всякаква, стояща в тяхна власт помощ и подкрепа, това включва военни средства. Териториалният радиус на действие по ал. 2 съответства на онзи в чл. 42, ал. 7 от Договора за Европейския съюз.“ В този контекст двете държави подготвят политически управленски орган за тези двустранни задължения под името „Германо-Френския Съвет за отбрана и сигурност“.

С оглед на разглежданата тема, касаеща масовата миграция в Европа е необходимо да дефинираме още веднъж самото понятие евроатлантическа сигурност и нейната структура. Горезиложеното ни дава основание да считаме това понятие като интегриран израз на икономическите и военни връзки чрез двата създадени и съществуващи съюза: Северноатлантическият съюз (НАТО) и Европейският съюз (ЕС). Тези системи са формирани в резултат на общо приети от държавите членки елементи, формиращи „съюзни фактори“ за тяхното функциониране(на системите НАТО и ЕС), както е показано на фиг.1.

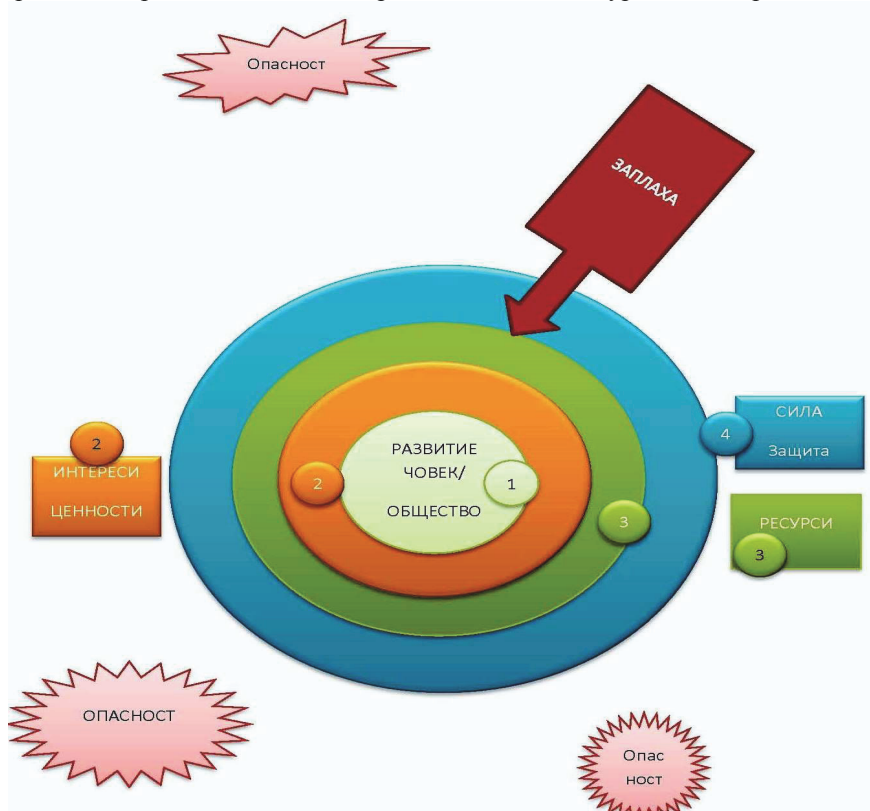

Фиг. 1. Съюзни фактори

Съюзните фактори са формулирани в своята естествена последователност, като на първо място е стремежът за развитие на хората, общества, държавите. Именно този фактор е причината за поддържане на съюзни отношения. Вторият фактор-споделени интереси, по своята същност е определящ в процеса на изграждане на съюза защото е пряко свързан с националните ценности, формиращи националните интереси.

си. Третият фактор-споделени ресурси, в болшинството от случаите е обект на най-голямо внимание, особено за нови държавите членки или такива в трансформация (социално-икономическа и политическа). Що се касае до четвъртия, то той най-ярко се проявява в системата на НАТО, но както видяхме по-горе в подписания в Аахен договор между Германия и Франция се формира допълнително усилие. Тези четири фактора, които можем да наречем съюзни оказват своето влияние върху функционирането на двете подсистеми на Евroatланичката система за сигурност-НАТО и ЕС.

Когато оценяваме ролята и мястото на миграцията във функционирането на общата система и нейните подсистеми е необходимо да оценяваме тежестта на влияние на националните държави, която се определя от факта до колко е устойчива динамиката/промените на системите за национална сигурност. Както се вижда на фиг.1 именно приемливата устойчива динамика на националните (на държавите членки) системи за сигурност определя устойчивостта на съюзните фактори. Следователно, основен обект на възможна промяна, способен да генерира дисбаланс в съюзните системи за сигурност трябва да търсим в националните системи. За целта ако разгледаме сферичния илюстрационен модел на структурата на национална система за сигурност (фиг. 2) можем да идентифицираме отново четири основни фактора от които: първият като ядро на системата-населението на дадената държава (обществото), което е обединено от своите ценности които формират неговите национални интереси (фактор 2); третият фактор са ресурсите необходими за развитието и четвъртият – изградените сили за вътрешна и външна сигурност и отбрана.

Фиг. 2. Структура на националната сигурност. (сферичен илюстрационен модел)

От моделната структура е видно, че основният фактор е народът (обществото), с неговите етно-религиозни и културно исторически ценности, традиции и цивилизационни достижения и стремежи (ел.2) чрез останалите елементи (3 и 4) дефинира своята/националната среда за сигурност.

Как, къде и кога масовата миграция се превръща във фактор в системата на евроатлантическа интеграция? Нека представим обобщената картина на масовата миграция в евроатлантическата система (фиг. 3). Причините за този процес са многопластови, като основната можем да определим следвайки разглежданите по-горе фактори, а именно-естествения стремеж на хората предприели пътя на мигранта е „да търсят подходящи условия да се развият“. В това няма нищо осъдително или изненадващо доколкото човек в процеса на своята еволюция е мигрирал многократно.

Фиг. 3. Евроатлантическата система под миграционен натиск

Предизвикателството за всички е, че миграционните процеси на днешния етап са резултат от комплексни причини проявяващи се в намалени ресурси в постоянните места за живот, глобализационният процес който се намесва без да се съобразява с културно-цивилизационното развитие в даден регион, показвайки и предлагайки цивилизационни достижения и възможности невъзможни за тях. Едновременно с това се предизвиква влошаване на местни условия водещи до ускоряване на процесите за миграция. Като примери може да се посочат: преминаването от двуполярен към еднополярен свят, в резултат на което са предприети военни подходи за ускоряване реализирането на геополитическите цели. Израз на това са войната в бивша Югославия, войната в Ирак, войната срещу терористите в Афганистан, смяна на политическите режими в Близкия Изток. Разбира се, не трябва да подценяваме ефекта от глобализацията, който по същество има също двойствена природа. От една страна предлага безкрайни информационни възможности, с което светът се превръща в „единно цивилизационно поле“, а от друга – има региони и държави които не разполагат с ре-

сурси, в това число и население с функционална готовност за да бъдат ключ към усвояване на новите технологии. Доколкото глобализацията има като катализатор стремежа за печалба, а не влагане на усилия за образование, подготовка и подобряване на местните условия то населението естествено предприема свой път, за реализира желаните очаквания за живота, който му е представен/рекламиран. От показаното на фиг.3 можем да направим извода, че тези хора правят своя избор с цел осигуряване на възможно най-добри условия за своето и на бъдещите си деца развитие, като процесът се подпомага и от законно съществуващия закон на пазарната икономика – ако нещо се търси, то се произвежда и продава. Има желаещи да преминават пътя на мигранта – намират се организатори и изпълнители и това е обект на анализ и профилактика с друга цел. Следвайки темата на нашето изследване за нас е важно че след като достигнат желания регион мигрантите стават обект на внимание на държавните органи в държавите където са попаднали, а в ЕС и на европейското законодателство. От една страна със своето неорганизирано масово навлизане тези хора предизвикват кризисно препланиране на ресурси за тяхното физическо оцеляване. От друга страна, през 2001 г., отделът „Народонаселение“ при Организацията на обединените нации, разглежда възможността чрез мигранти да се реши проблемът със намаляване и застаряване на населението разработвайки темата [4]. В резюме по темата [5] възможните тенденции са на основата на осем държави че в резултат на намалената раждаемост и увеличаване на средната продължителност на живота в близките 50 (петдесет) години населението в по-голяма част от развитите страни числено ще се съкрати и застарее. Единствено за САЩ се указва че там населението ще се увеличи почти с 25%. В Италия се очаква в периода 1998-2050 г. съкращаване с 28%, (до 41 млн) а населението на Европейския съюз превишаващо населението на САЩ в 1995 г. със 105 милиона, през 2050 г. да стане по-малко от него с 18 милиона. На основата на тези перспективи и запознавайки се с представени резултати от изследването (фиг. 4) е обосновано мнението, че мигрантите има своето място в обществено социалния живот, но те са част от социално обществената система и не подлежат на „планово регулиране“ както природните ресурси.

Таблица 1. Обща численост мигрантов (в разбивке по странам или регионам и сценариям), 2000–2050 годы
(тыс человек)

Страна или регион	Сценарий				
	I Средний вариант	II Средний вариант при нулевой миграции	III Для поддержания общей численности населения	IV Для поддержания численности возрастной группы в возрасте 15–64 лет	V Для поддержания отношения численности населения в возрасте 15–64 лет к численности населения в возрасте 65 лет и старше
A. Общая численность					
Франция	325	0	1 473	5 459	89 584
Германия	10 200	0	17 187	24 330	181 508
Италия	310	0	12 569	18 596	113 381
Япония	0	0	17 141	32 332	523 543
Республика Корея	-350	0	1 509	6 426	5 128 147
Российская Федерация	5 448	0	24 896	35 756	253 379
Соединенное Королевство	1 000	0	2 634	6 247	59 722
Соединенные Штаты	38 000	0	6 384	17 967	592 572
Европа	18 779	0	95 869	161 346	1 356 932
Европейский союз	13 489	0	47 456	79 375	673 999
B. Численность в среднем за год					
Франция	7	0	29	109	1 792
Германия	204	0	344	487	3 630
Италия	6	0	251	372	2 268

Фиг. 4. Обща численост на мигрантите 2000-2050 г. (според ООН)

Изводът, който можем да направим е че миграционния процес към Европа и САЩ е очакван и предизвикан. Предизвикателството е да определим как и къде влияе на системата за сигурност? Както отбелязахме по-горе мигрантите стават част от ядрото на системата за сигурност, както национално така и регионално. До получаване на необходимия статут те вече са обект на подсистемата вътрешна сигурност и обществен ред, при което адаптацията им се основава на културно-историческите традиции и цивилизационни възприятия. От фиг.3 е очевидно, че те произлизат от сравнително слабо икономически развити региони и различно етно-религиозни и културни традиции, което предполага създаване на взаимно напрежение в социалното им поведение на приемащите страни. Предизвикателството се мултиплицира след преминаване на критична маса от мигранти, което предполага стремеж за възпроизвеждане на националната култура на поведение, с което те се формират като съпътстващ фактор с възможност да оказва влияние на подсистемата вътрешна сигурност и обществен ред. Тази тенденция би могла да се минимизира, като не се допуска формиране на единна група мигранти с маса над критичната. Именно това е целта на ЕС за разселване по държавите откъдето са навлезли, с което се създават предпоставки за нарушаване на устойчивата динамика в тези държави.

С получаване на определения статут и началото на адаптация или социализация в определената страна и регион, предизвикателствата и тенденциите остават същите – създаване на критична маса на основата на културни и цивилизационни ценности и стремеж те да бъдат приети от държавата(приелата ги държава). Участвайки като пълноправни граждани в обществения живот, тези хора както видяхме от изследването на ООН от една страна са необходими за поддържане и развитие на държавите в евроатлантическото пространство, но от друга с висока вероятност ще се стараят да възстановят своите културни традиции в новата цивилизационна среда. Участвайки в производството, изборния процес, изграждане на законодателството те навлизат както в националните подсистеми за сигурност и отбрана, така и в съюзната система, което илюстрирахме с фиг.1. По този начин те се превръщат или стават част от човешкия фактор имащ за задача да поддържа приемлива устойчива динамика на промените в обществено социалните отношения. В този контекст ние сме длъжни да търсим и разработваме механизми за адаптация и по-нататъшно културно съжителство с цел развитието на обществото.

В заключение можем да обобщим:

Да, масовата миграция от една страна е необходима за да покрие дефицита от прогнозираният дефицит от работна сила (човешки ресурс) като резултат от намалената раждаемост и диспропорциите между работещи и пенсионери породени от увеличената продължителност на живот.

Да, миграцията е естествен процес в изначалния стремеж на хората да се развиват, но един от ефектите на глобализацията е че ускорява този процес до степен на неконтролируем масов процес.

Да, в цивилизационно и културно отношение евроатлантическия регион е достигнал много, но механизма за попълване на дефицита от човешки ресурс не се подчинява на планиране, защото самите хора са част от ядрото на глобалната система участваща в организационните процеси. Тук трябва непрекъснато да се помни рефлексията, като резултат от предприетите мерки.

Въпросът е – възможно ли е различните културни традиции да функционират в интерес на вече съществуваща единна цивилизационна цел?

Литература:

1. Договор от Аахен между Германия и Франция. www.bpb.de/politik/hintergrund (Bundeszentrale für politische Bildung= Федерална централа за политическо образование)
2. Маршал план, <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan> 09:52, 14.4.2019
3. Thomas Klein-Brockhoff, Vice President, Director Europe Program, June 7, 2017. <http://www.gmfus.org/commentary/instead-fighting> 10:16, 14.4.2019
4. Replacement Migration: is it a solution to Declining and Ageing population <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/ageing/replacement-migration.asp> 18:09, 14.4.2019
5. Press release – Новый доклад по замещающей миграции опубликован отделом народонаселения ООН, <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/replacement-press-ru.pdf> 18:21, 14.4.2019